

MOTÝL

ŽENA Z KRAKOVA

ALEX ROSENBERG

ŽENA Z KRAKOVA

ALEX ROSENBERG

V knihe sú použité úryvky z diela Pán Tadeáš od Adama Mickiewicza, ktoré vydalo Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry v roku 1962 v preklade Rudolfa Skukálka.

Copyright © Lake Union Publishing

Text copyright © 2015 Alex Rosenberg

Published by Lake Union Publishing, Seattle, United States of America.

This edition is made possible under a license arrangement originating with Amazon Publishing, www.apub.com, in collaboration with Kristin Olson Literary Agency s. r. o.

All rights reserved.

Translation © Daniela Hružiková 2019

Design © Motýl design 2019

Cover photo © Shasti O'Leary-Soudant/SOS CREATIVE LLC

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýl 2019

ISBN: 978-80-8164-200-5

ŽENA Z KRAKOVA

ALEX ROSENBERG

VYDAVATELSTVO MOTÝL

Priamo uprostred deja

24. *októbra 1942.* Margarita Truschenková, *Volks-Deutsche* – národnostná Nemka z východu, takmer árijka s dokladmi, ktoré to potvrdzujú –, stála na peróne a čakala na expres do Varšavy, ktorý mal doraziť o deviatej večer. Vlastne nie, bol to niekto iný. Bola to Rita Feuerstahlová, ktorá sa úporne snažila spraviť zo seba Margaritu Truschenkovú. Rita vedela, že to nebude ľahké. Šesť rokov sa márne snažila prijať fakt, že sa už volá po manželovi. Vnútri to totiž bola vždy Rita Feuerstahlová.

Ako to celé zariadiť?

Keď podala nemeckému vojakovi, ktorý kontroloval pri priehradke nástupišťa doklady, svoj *Ausweis*, poďakoval jej *Danke* a potom ešte raz *Danke*, keď mu pri prehliadke otvorila kufor.

Keby si poznal pravdu, asi by si ma skôr zastrelili, ako nechal žiť, korrekt?

V bruchu cítila, ako jej vákuum strachu vysáva vnútornosti. Mala pri tom rovnaké kŕče ako v prvých týždňoch okupácie pred šesťnástimi mesiacmi. A bolo to tu opäť – tá hrôza, ten pocit, že niekto hrá s vaším životom ruskú ruletu. Vedela, že to niekoľko dní ani týždňov neutíchnu. Rozhodla sa, že si k tomu vojakovi na nástupišti sadne čo najbližšie. Vojak sa ponúkol, že ju ochráni. Rita... alebo skôr Margarita Truschenková, *Volks-Deutsche*, jeho

ochranu potrebovala. V noci čakala osamote na príchod vlaku do Lembergu* na rozľahlej opustenej železničnej stanici. Vytiahla si útlu knižku katechizmu, ktorá sa jej dostala do rúk spolu s falošným krstným listom, a pokúsila sa naučiť jej obsah. Možno sa jej podarí prekonať zúrivy *Angst***.

O pár minút dorazil do stanice expres zo západnej strany – Berlín, Varšava, Lemberg. Bol plný dôstojníkov a mužov pripravených pridať sa k víťazným jednotkám Wehrmachtu v Donbase, ktoré sa aj naďalej snažia prebojovať cez všetky tie vojská sovietskej armády. Rita predstierala, že je zahľbená do katechizmu, a tak nepostrehla, že z vozňa prvej triedy vystupovali dvaja Nemci v civile.

Nemecký strážnik si ich však všimol. Podišiel k nim a pri kontrole dokladov im venoval naozaj úctivú pozornosť: jeden z nich bol *Oberst* – kapitán. Ten druhý bol Friedrich von Richter, generálmajor *SS-RSHA* – Hlavného ríšskeho bezpečnostného úradu. Obaja zjavne cestovali bez uniformy. Samozrejme, ani strážnik, ani nikto iný nemohol v tú noc v Karpatyne tušiť, že Richter vôbec nepatril k *SS*, ale k *Abwehru*, vojenskej spravodajskej službe, a ako vojenský dôstojník v prvej sekcii bol zodpovedný za bezpečnosť kódovania.

Rita počula ich slová zreteľne.

„Herr *Generalmajor*, žiadne auto vás tu nečaká,“ povedal strážnik.

„Nie sme ohlásení. Zdvihnite telefón a zavolajte Leideritzovi. Povedzte mu, aby nám okamžite poslal auto.“ Mužovi bolo meno *Obersturmführera*, ktorý spravoval mestečko Karpatyn, očividne známe. Nemohol však vedieť, že človek, kvôli ktorému sem prišiel, práve sedel a čakal na príchod vlaku na nástupišti na opačnej strane stanice. Dôvodom jeho príchodu bola Rita Feuerstahlová. A ani ona sama o tom nevedela.

* Lemberg – nacistický názov mesta Lvov

** *Angst* – strach (nem.)

Vo chvíli, keď bolo generálovo auto preč, strážnik sa vrátil na nástupište. Rita usúdila, že by sa mala na neho asi usmiať. Úsmev jej opätoval s pohľadom spoluvinníka a mykol plecom, akoby chcel naznačiť, že bez toho polotieňa vysokopostavených dôstojníkov im bude obom lepšie. Ritin zrak zablúdil do tmavých obrysov rozľahlej stanice. Zaostrila na striedajúce sa polia a zahľadela sa až na mesto v diaľke.

Vedela, že aj keby prežila, nikdy sa sem už nevráti. Načo aj – nie kvôli dieťaťu, a už vonkoncom nie kvôli manželovi Ursovi. Pravdepodobnosť, že jej syn prežije, bola ešte nižšia ako to, že prežije ona sama. Ursove šance v zdravotníckych jednotkách Červenej armády boli väčšie, na tom však už v tom čase nezáležalo. Nechala ho ujsť na východ s vedomím, že nie je dostatočne silný na to, aby prežil nemecké besnenie. Potom sa pokúsila zachrániť ich syna Stefana a dala ho vyviešť z geta. V tom čase bol však už takmer s istotou mŕtvy. Dieťa bolo jediným putom stmelujúcim ich manželstvo, ktoré zničila jej skorá nevera. Hoci sú s Ursom v tejto nekončiacej sa vojne stále nažive, teraz už medzi nimi nič nie je.

Mohla by milovať Ericha, ktorého jej priniesla do života okupácia, avšak za predpokladu, že by jej to dovolil. No musel ju mať istým spôsobom rád. Mali spoločné veľké tajomstvo, ktoré dokázal prezradiť len z lásky. Neverila by mu ani slovo, nebyť toho, že sa odmietol čo i len pokúsiť o vlastnú záchranu. Keď vedel vybaviť doklady s novou identitou pre ňu, mohol ich predsa vybaviť aj sebe. Namiesto toho sa však nechal s poslednými pár stovkami ďalších transportovať z Karpatynu do vyhľadzovacieho tábora v Belzeci.

Ako Rita sedela v prítmí perónu, stále sa nevedela rozhodnúť, či jej Erich povedal pravdu, alebo to bol len dômyselný príbeh, ktorý mal zaistiť, aby prežila.

V tú noc to bol presne týždeň, čo sa začali záverečné *Aktionen*. Po správach o jej chlapcovi bola Rita pripravená so všetkým

skoncovať. Stále mala pri sebe ampulku kyanidu draselného, ktorú jej zanechal manžel. Nemci určite vyhrajú. Ríša bude trvať tisíc rokov. Vôbec nemala chuť žiť. „Nechaj to na mňa, Erich.“

Boli spolu v tme.

„Nie, Rita, Nemci prehrávajú. Je to len otázka pár rokov – dvoch či troch, nie viac. A ty budeš nažive, aby si to zažila. Niečo viem. Keby som ti to však povedal, mohlo by to ohroziť prehru Nemecka.“

„Tak potom si to nechaj pre seba.“

„Vypočuj ma, Rita. A potom sa pokús zabudnúť... Koncom septembra 1939 prechádzala Karpatynom cestou do Rumunska poľská vláda – vrchný veliteľ v nablýskaných čižmách, premiér a viacerí členovia vlády. Jeden z členov ministerstva vojny ma vyhľadal. Vo Varšave na matematickej fakulte sme si boli blízki. Na zápästí mal zavesený kufrík s písacím strojom. A povedal mi aj prečo. V roku 1938 ten kufrík priniesol na fakultu matematiky s ‚písacím strojom‘ niekto z generálneho štábu. Až na to, že v ňom nebol písací, ale nemecký šifrovací stroj. Niektorí študenti na výskume dostali úlohu prísť na to, ako stroj funguje, a mali rozlúsknuť jeho kód. Aj sa im to podarilo. Kód rozlúštili. A my sme začali čítať nemecké správy. Na to, aby sme zabránili ich bleskovej vojne v Poľsku, bolo vtedy už neskoro, ak však vedia spojenci čítať väčšinu tajných správ z vysielaciek, nemôžu prehrať. Hneď ako budú plne mobilizovaní, budú mať v rukách kľúč, ako vyhrať vojnu. A ty budeš nažive, keď sa im to podarí.“

„Ak však majú kód, ako je možné, že sa nemeckej armáde darí kosiť ruské vojská ako nič? Načo je ten kód dobrý Sovietom?“

„Červení ho nemajú. Generálny štáb im to neplánoval povedať, keďže v tridsiatom deviatom boli Rusi Hitlerovi spojenci. Tajomstvo poznajú Briti a tí neveria Stalinovi o nič viac ako poľská vláda.“ Rita prikývla. „Takže, Rita, zostaň nažive! Urob čokoľvek, len aby si ten koniec zažila, pretože sa blíži a príde skôr, ako sa nazdáme.“

„Ak je to, čo hovoríš, pravda, bol by si blázon, keby si mi to povedal. Hneď ako mi prvý policajt začne prehľadávať doklady, všetko by som mu mohla vyzradiť. Tú historku si si vymyslel, aby si ma zachránil. Možno aj preto, aby si mi vynahradil Stefanovu stratu. Neriskoval by si celý výsledok vojny – bolo by to šialenstvo... aj keby som ti uverila čo i len na chvíľku.“

„Ver mi, Rita. Hovorím pravdu. A či je to šialené, že ti to vravím... v podstate o tom píše aj tvoj obľúbený filozof Hume.“

Teraz, hľadiac dolu na koľaje pod blížiacim sa vlakom, si Rita opäť vybavila jeho slová: „Nie je v rozpore s rozumom dať prednosť zničeniu celého sveta pred poškriabaním môjho prsta.“ Tie slová zostali s ňou, miatli ju, bavili, znepokojovali, a to od samého začiatku.

PRVÁ ČASŤ

Predtým

PRVÁ KAPITOLA

V prvom ročníku právnickej fakulty v Krakove sa vyučoval kurz s názvom *Občianske postupy*. Do novembra sa ukázalo, že bol rovnako nudný ako jeho názov. Z nudy ju vedeli vytrhnúť len zimomriavky, ktoré pociťovala vždy, keď sa predierala úzkou uličkou, aby si v posluchárni našla miesto na sedenie.

Nacionalisti z radu študentov právnickej fakulty začali nútiť tých židovských sedieť v jednom rade lavíc – v laviciach geta. Keď sa Rita rozhodla sadnúť si k spolužiakom do lavíc geta, ostatní po nej zazerali. Násilníci so zelenou stužkou* neverili vlastným očiам, keď videli vysokú blondínu sedieť medzi židovskými študentmi. Niektorí na ňu pokrikovali, že je zradkyňa, milovníčka židákov, ale aj horšie. Šepkali si, že je jednou z ich nežidovských fľandier. Vždy keď tam sedela, cítila sa ako hrdinka. Vďaka tomu bol jej život o trochu dobrodružnejší.

No aj napriek tomu bolo už po hodine sedenia na tvrdom sedadle horných miest v nevykúrenej tmavej posluchárni ťažké udržať pozornosť pri plnom vedomí. Až keď sa ozvalo nečakané zvonenie ohlasujúce koniec prednášky, Rita si uvedomila, že sa jej podarilo zadriemať. *Drahý šľofík*, pomyslela si. Nasadila na

* Liga zelenej stužky – protižidovsky orientovaní aktivisti

plniace pero vrchnák, zatvorila písanku a vystrela sa. Keď sa naposledy pozrela zo svojho zadného miesta na okná, ktoré lemovali celú miestnosť, obloha mala jednotný odtieň sivej. Rita si previazala okolo pása balónový plášť. Na vtedajšie jesenné počasie bol už síce pritenký, bol však lacnejší ako zimný kabát a navyše bol aj modernejší.

Žiadala sa jej hodinka v teplej kaviarni, kde by si mohla položiť ruky na veľký pohár čaju a ohriať sa. Preso by vypila skôr, ako by ju stihlo zahriať.

Obidva nápoje boli prepychom, ktorý si Rita upierala. Nešlo len o výdavky. Kaviarne patrili k miestam, kde ľudia zabíjali čas hádkami o politike. Každý kult mal svoj vlastný stôl. Niektoré dokonca aj vlastné kaviarne. Jediné, čo mali tieto skupiny spoločné, bolo oddávanie sa „voľnej láske“ a priaznivý pomer mladých mužov k hŕstke študentiek.

Ako sa nechala unášať vlnou tiel dolu po širokom mramorovom schodisku, zrazu pocítila, ako ju niekto ťahá dolu schodmi za koniec opaska, ktorým mala obviazaný plášť.

„Pustte ma!“ Jej hlasný a pobúrený hlas upriamil pozornosť niekoľkých ľudí, nie však toho, kto ju bezohľadne ťahal dolu schodmi. „Čo to robíte?“ Rita potiahla za opasok, a to dostatočne silno, aby ho ruka na druhom konci napokon pustila. Keď sa tak stalo, majiteľ tejto ruky sa na posledných pár schodoch zapotácal.

Chytil sa balustrády a obrátil sa na Ritu. „Prepáčte. Snažil som sa len zachytiť koniec svojho opaska.“ Pozrel sa na miesto, kde mal rozopnutý svoj balónový plášť, a potom späť na ňu. „Je tu plno! Musel som sa omylom dotknúť vášho a skrátka som ho potiahol!“

„Možno by ste sa mohli nabudúce pozerieť, čoho sa chytáte.“ S týmito slovami Rita opäť vykročila dolu schodmi. Chlapík si ešte stále hundral popod nos ospravedlnenie.

Rita prešla rozľahlým vestibulom budovy právnickej fakulty. Keď pristúpila k dverám, obzrela sa. A bol tam opäť, stál tesne za ňou – *veľmi vysoký, veľmi chudý, veľmi mladý*, myslela si. Teraz si pred očakávaným chladným počasím opasok poriadne utiahol. Niesol si so sebou poriadne ťažký zväzok. Stretli sa im pohľady a pokúsil sa o úsmev. Rita zvrážtila čelo, otočila sa a vykročila k dverám.

Jej prenasledovateľa to neodradilo. V rednúcom dave pridal do kroku a zas bol takmer pri Rite. „Cítim sa trápne, slečna...?“

Rita mu svoje meno nepovedala. Nemala chuť povzbudzovať ho.

„Naozaj,“ protestoval, „išlo o nevinnú chybičku. Mohlo sa to stať hocikomu. Ako sa vám mám ešte ospravedlniť?“

„Už sa stalo. Takmer som na to zabudla. Dobrú noc.“

Pár krokov odo dverí natiahol tento mladý muž ruku, chytil ju za rameno a zabránil jej tak v ďalšom pohybe. Rita sa najskôr pozrela na jeho ruku a potom pomaly zdvihla zrak na jej majiteľa. „Stáva sa z toho zvyk. Prichádza ďalšie ospravedlnenie?“

Okamžite ju pustil. „Som v týchto veciach trochu nemotorný. Pozrite, vážne ma to mrzí. Môžem vás pozvať na kávu, aby som vám dal tým najavo, ako veľmi je mi to ľúto?“ Kývnutím hlavy ukázal na kaviareň cez ulicu, ktorá v nočnej tme praskala vo švíkoch. Teraz si Rita všimla, že ťažká kniha, ktorú držal pod pazuchou, mala kožený obal a zlaté písmená. *Patológia*. Učebnica medicíny. *Takže*, pomyslela si, *Poliak*. Na medicíne bolo len málo židov.

Chladný vietor, ktorý fúkal dnu cez otvorené dvere, Ritu presvedčil. „Kávu?“ Mykla plec. „Prečo nie?“

Z fakulty vykročili do tmy, ktorú zvýrazňovali tlmené svetlá poličných lúčok. Bolo chladno, a tak rýchlo zamierili do najväčšej kaviarne na námestí. Keď z prítomia vošli dovnútra, jas svetiel ich takmer oslepil. Na stenách viseli secesné zrkadlá so zdobenými rámmi, ktoré sa tiahli od drevených obkladov až po strop.

Pod zrkadlami boli rozložené malé okrúhle stolíky so stoličkami z dreva so zaoblenými operadlami. Tie boli obsadené vášnivými rečníkmi. Bolo tam teplo a vo vzduchu visel mrak aromatického virginského tabakového dymu.

Presunuli sa k veľkým kachliam z bielo-modrého porcelánu v zadnej časti miestnosti. Položili knihy na stôl a naraz sa spýtali: „Ako sa voláte?“ So smiechom jeden druhého opäť prerušili, odpovedajúc na otázku: „Urs, Urs Guildenstern.“ „Rita Feuerstahlová.“ Potom hovorili jeden cez druhého do tretice: „Teší ma, Rita“ a: „Smiešne, nevyzeráte ako medveď, myslím.“ Na chvíľu sa odmlčali s úsmevmi na tvárach, keď k nim pristúpil čašník.

Urs pozrel na čašníka a potom hneď na Ritu, ktorá v momente zahlásila: „Jedno veľké laté.“ Platil on a raňajková káva jej mohla poslúžiť aj ako večera. Nasledovalo Ursovo: „Čaj, prosím.“

Počas čakania na nápoje mali možnosť si jeden druhého poriadne prezrieť. Aj keď sedel, vyzeral veľmi štíhlo. Jeho vyziabnuté líca zdobili obrazce z malých čiernych bodiek. Tmavé kučeravé vlasy už začali po bokoch rednúť, a to aj napriek jeho veku, ktorý odhadovala na niečo vyššie dvadsať. Najvýraznejším rysom jeho tváre bol však dlhý a úzky nos.

Urs videl v Rite ženu, ktorá bola v jeho očiach dostatočne vysoká. Blond vlasy voľne rozpustené až po plecيا, rovné, bez skráteného strihu. Jeden pramienok prevísal cez pomerne široké čelo. Vďaka modrým očiам a vysokým lícnym kostiam vystupujúcim spod svetlej pokožky vyzerala Rita najskôr ako Nemka či Ukrajinka.

Nápoje boli na mieste. Rita spustila: „Takže študuješ medicínu,“ riekla, ukážuc rukou na zväzok kníh na stole. Prikývol a ona pokračovala: „Si z Varšavy?“

„Nie, som z mestečka na východe.“ Až teraz, ako Urs hovoril, Rita zachytila nepatrný náznak východnej poľštiny s prvkami jidiš.

„Veď ty si žid!“ vyhrkla. „Ako si sa dostal na poľskú medicínu?“
„Tvrdá drina a trocha šťastia. Židom bežne držia desať percent miest.“ Odmlčal sa. „Si vlastne prvá kresťanka, ktorá pozná môj pôvod, skôr ako sa naň stihla opýtať.“

„Bude to asi tým, že som prvá kresťanka, ktorú si stretol a ktorá je v skutočnosti len ďalšia židáčka.“

„Nie! Mal som pocit, že si typické BDM dievča. Blondínka s modrými očami...“ Rita sa na neho spýtavo pozrela. Skôr ako sa stihla opýtať, Urs jej začal vysvetľovať. „BDM, *Bund Deutscher Mädel – Liga nemeckých dievčat*. Je to ženská vetva Hitlerovej mládeže. Takže jeden druhého považujeme za niekoho, kým nie sme. Nezačneme odznovu?“

„Vlastne mi odľahlo,“ priznala sa Rita. „Môj záujem o asimiláciu má určité hranice a bola som si istá, že patríš k poľskej šľachte.“

„Myslím, že obe naše rodiny si môžu vydýchnuť.“

V tej chvíli sa už Rita zahriala. „Tak čo si dnes robil na právnickej fakulte? Sliedil si za študentkami práva s árijským výzorom?“

„Nie, som v poslednom ročníku. Musím napísať štúdiu. Týka sa forenznej medicíny a potreboval som si tam vyhľadať jeden prípad. A čo ty? Dost' zbytočné, aby žena študovala právo, o to viac, keď je židovka. Vládne miesta žiadne: ‚O túto pozíciu sa nemajú uchádzať žiadni židia ani ženy.‘ Zaujíma ťa politika?“

„Veľmi nie,“ klamala. „A čo ty? Teba politika zaujíma?“

„Ďakujem, mňa baví len medicína.“

Rita sa pousmiala. „Múdro. Mám pocit, že miestni muži sa zaujímajú o politiku hlavne preto, aby mohli stretávať dievčatá. To je jedno. Právo študujem preto, lebo to bola jediná fakulta, na ktorú som sa dokázala dostať.“

„Čo budeš teda robiť s právom?“

Rita pokrčila plecami. „Neviem. Možno nič. Po skončení školy sa asi len vrátim domov. No vždy je šanca... prvotriedne známky na skúškach, zaujať nejakého profesora... Šanca tu je.“ Rita

dopila kávu a potom sa pozrela na hodinky, aby mala výhovorku, ako ukončiť tento rozhovor a vypadnúť. „Je neskoro a mám ešte povinnosti.“

Urs sa bez rozmýšľania načiahol za jej rukou. „Môžem ťa opäť vidieť?“

„Obvykle ma nájdeš v knižnici filozofickej fakulty.“ A bola preč.

Prečo mu povedala, kde ju nájde? *Radšej sa tomu miestu na pár dní vyhni, ak nechceš stretnúť toho chlapíka zas.*

Možno by jej ani neprekážalo vidieť ho znovu. Každopádne, vyhábať sa knižnici filozofickej fakulty by bolo ťažké. Dokonca ju odtiaľ nevedeli vyhnať ani zlostné pohľady ostatných študentov, samých mužov. Bavilo ju sledovať ich prejavy nepohodlia, keď našli sedieť oproti sebe za stolom ženu, čítajúcu Kanta alebo Platóna. Ich pohľady sa veľmi nelíšili od pohľadov, ktorými sa na ňu pozerali spomínaní bitkári z právnickej fakulty, keď si sadla k mužom do lavíc geta.

Ako tam tak sedávala pod lampami, ktorých svetlo prerušovalo prítomie čítárne, až príliš často sa jej stávalo, že stratila niť toho, čo čítala, keď si azda po tisíci raz kládla rovnaké otázky, aké jej položil Urs. *Čo presne tu robíš, Rita? Načo si vlastne prišla?* Nebolo to právo, to veru nie.

Chcela život. Túžila po tom, čo robil každý dvadsaťročný človek, ktorý považoval sám seba za veľmi bystrého, takmer krásneho a mal snahu využiť príležitosť a otestovať svoj optimizmus. V meste svojho otca ani nikde v jeho blízkosti by to nemala kde skúsiť. Občas sa sama seba pýtala, či je to emancipácia, čo si praje, alebo skôr odpadlivosť. Keď mala štrnásť, prinútila rodičov, aby ju poslali na jediné dievčenské gymnázium v meste, spravované sestrami dominikánkami. Už vtedy, v školskej uniforme, bola Rita štíhla, kostnatá dáma, ktorá sa vôbec nehodila do matkinej kuchyne.

Na povinných hodinách katolíckeho katechizmu sa veľmi rýchlo ukázalo, že je neveriaca. Vďaka ateizmu dokázala ľahko odmietnuť patriarchát svojej vlastnej kultúry. Nebola to však náhodou len výhovorka, aby mohla urobiť niečo, po čom túžila: ísť si v živote vlastnou cestou a nie tou, ktorú jej predpísali druhí? Bola azda len preto, lebo chcela byť sama sebou, odpadlíčka?

Byť sama sebou? Kým teda vlastne bola? *Naozaj, kto je ten, kto pozerá na svet zvnútra môjho tela a prečo sa zdá, že som to ja?* Pociť, že musí nájsť na túto otázku odpoveď, mala už odnepamäti. V malom sliezskom mestečku by sa jej to veru nepodarilo.

A tak oznámila svoje ambície študovať právo a prišla do Krakova.

Tri dni po ich prvom stretnutí stál Urs dolu pri mramorovom schodisku fakulty a čakal na koniec prednášky z *Občianskych postupov*. „Posledných pár dní som ťa hľadal v knižnici filozofickej fakulty. Vravela si, že tam budeš.“

Ritu to veľmi neprekvapilo. „Bola som indisponovaná. Učila som sa vo svojich izbách.“ *Izbách? Akoby som ich mala viac*, smiala sa sama pre seba.

„Môžem ťa pozvať niekam na večeru?“

Prečo nie, bolo prvé, čo jej napadlo, avšak odpovedala: „To je trochu priskoro...“

„Prídem po teba o siedmej. Len mi daj adresu.“

„Nie. Stretnime sa. Povedz kde.“ Nemala v pláne prezradiť, kde býva. Bolo by to príliš trúfale a, navyše, adresa ani zďaleka nepatrla práve k najluxusnejším.

Ritino ubytovanie predstavovala malá garsoniéra na piatom poschodí za Vislou, v jediných nájomných domoch, ktoré si mohli chudobnejší študenti dovoliť. Tapeta sa odliepala a rozpáraný koberec pokrýval schody, ktoré sa prehýbali už od devätnásteho storočia. Vrzgali aj pod jej ľahkým krokom. Jej izba nebola o nič horšia ako väčšina ostatných. Posteľ, stôl a stolička z borovice,

skriňa, sekretár s obitým, no použiteľným džbánom a miskou, to všetko osvetlené holou žiarovkou visiaca z miesta, kde kedysi vrhala tlmené svetlo plynová lampa. Na poschodiach pod Ritou bola zavedená aj kanalizácia. Na mieste, ktoré malo vyzeráť ako záhrada, bolo ešte stále badať pozostatky latríny. Pod posteľou bol nočník, nič, na čo by neboli zvyknutí aj tí majetnejší. Na ohrievanie jedál tam bol plynový varič. Jediným skutočným problémom bola zima. Rite bolo vždy zima. Zostať v teple – mať v piecke dostatok uhlia – jej bolo milšie ako život a Rita si to nikdy nemohla dovoliť.

„A čo Wierzynek?“ navrhol. Bola to tá najlepšia reštaurácia v Krakove a bolo v nej teplo.

O pol siedmej bola Rita na námestí s tržnicou a pomaly sa prechádzala okolo arkád. Ako sa postupne presúvala po obvode veľkého nádvorja, sledovala, ako sa mení uhol vežových hodín radnice. Sprýchlo a kamenná dlažba sa ešte leskla. Odrážala tak svetlá pouličných lúč na zdobených vežičkách Baziliky svätej Márie, na ktorej sa týčili lúče mesačného svitu prenikajúce cez oblaky.

Jeho pozvanie mala odmietnuť. Urs sa jej zdal príliš vážny. Kedy by sa jej však naskytla ďalšia šanca povečerať v tolkej vznešenosti, za stolom prikrýtnym naškrobeným prestieraním a ťažkým strieborným príborom, obloženým porcelánom a krištálom pod zdobenými oknami a masívnymi trámami?

Rita zastala pod stĺporadím, odkiaľ mala výhľad na vchod do reštaurácie. Nech Urs vojde prvý. Čo ak by neprišiel? Nevyzerala by hlúpo, keby sa spýtala čašníka na stôl, ktorý rezervoval? A keby aj prišiel, nech ho radšej usadia a nech čaká. Pred svojím príchodom ho trochu podusí.

Bolo päť minút pred siedmou, keď ho zbadala kráčať po námestí. Rite začalo byť zima. Počkala len chvíľočku a dobehla ho už pri

vstupe. „Ideme dnu?“ spýtala sa s rozžiareným úsmevom. Usmial sa a tvár mu zaliala úľava. Obaja mali očividne strach, že sa ten druhý neukáže.

Keď kráčali popri ťažkom zamatovom závese dverí, chytila ho za rameno. Urs povedal svoje meno a zaviedli ich k stolu.

Muži dávali prednosť rozprávaniam pred počúvaním, uvažovala Rita. „Tak mi povedz niečo o sebe.“

Bol z Karpatynu, veľkého mesta päťsto kilometrov juhovýchodne od Krakova ešte za Lvovom na Dnepri, kúsok na sever od rumunskej hranice. Pár Poliakov, no najmä Ukrajinci a židia. „Môj otec je lekár. Budúci rok sa k nemu pridám a budeme mať spoločnú prax.“ Zmlkol.

„Ešte niečo?“

„Okrem medicíny ma toho veľa nezaujíma. A čo ty?“

„Ja som z malého mestečka v Sliezske, o ktorom si nikdy nepočul. Gorlice.“ Asi sto kilometrov južne od Krakova, na hraniciach s Československom. „Môj starý otec robí s drevom na pile v Novom Sači. To on mi tu všetko platí.“ Urs uznanlivo prikývol. „Bolo tam však priveľa detí – dvojčiat z babkinej strany –, preto poslal jedného syna pracovať do skladu s drevom. Bol to môj otec. Nemal hlavu na podnikanie. S mamou nikdy nemali dvojčatá. Iba mňa. Vrátiť sa tam sa mi veľmi nechce.“

Zavládlo medzi nimi ticho.

Urs ho prerušil. „Tak čo budeš teda robiť?“ Táto otázka tu bola znovu. Rita na ňu nemala o nič lepšiu odpoveď, ako keď jej ju položil naposledy. Urs zvažnel. Rita sa sústredila na jedálny lístok.

Urs to s ňou myslel, samozrejme, vážne. Rita bola vôbec prvá žena, o ktorú prejavil skutočný záujem. Za tri dni sa stala dôležitou súčasťou jeho života. Na svoju otázku potreboval odpoveď.

O Ursovi Guildensternovi sa vždy hovorilo, že je príliš vážny. Určite bol opatrný, držal sa postupov. Nebol práve vypočítavý,